

en onverdraagzaamheid hebben geen deel aan haar ontstaan, en niet onvaak heeft oprechte geestdrift voor het werk van anderen haar ten doop gehouden.

Hahn, die zich te richten had tot een in het groot niet onontwikkeld, doch in abstracte taal, allegorie, symboliek, graphische beeldspraak ongeschoold publiek vond natuurlijk in de oud-Hollandsche spotprenten uit de 17de en 18de eeuw niets dat hem aantrok. Ingewikkelde voorstellingen, waar ieder begrip door een of ander half heraldisch beest of ding was uitgedrukt, (voorstellingen waarbij zelfs voor den politiek-liefhebber uit den eigen tijd een uitvoerig verklarend bijschrift noodig bleek), waaruit niet dadelijk en duidelijk de bedoeling, de tendenz spreekt, konden hem niets leeren. Ook de beste Lantaarnprenten van Jan Holswilder van omstreeks 1880, die schitterende vondsten der mooie bevestigingen van een fijnen Geuzengeest onder de Haagsche schilders, of Bauers Kroniekprenten van om en bij 1875, de weelderige pikante steenteekeningen van een slechts in speelsche buien dit terrein betredend prachtlievend dreamer, wezen hem geen weg. En de voorname stijlvolle prenten, die R. Roland Holst vóór een paar jaren voor de Plaat (bij de 'Sociaal Democraat') had gemaakt, zeiden hem ook niet datgene, waarnaar hij vroeg. Maar hij had vroeger, niet met bewuste voorkeur, doch met schik de seriën van William Hogarth bekeken, die krasse populaire want huiselijk gestelde boetpreken met de graveernaald, waarvan eens de geheele beschaafde wereld kennis nam. En hij kende Crane. Deze volleerde vercierder en illustrator, wiens luxueus decoratief-illustratief werk zoo duidelijk toonde wat zijn verbazend toepassingsvermogen aan Grieksche vaas- en kanverciering, Pre-Raphaelitische schilderkunst, le Nôtre natuur-styleering, Japansche prentkunst, aan middeleeuwsche ambachts-perfectie en oud Duitsche plaatdruk had ontleend, had als sociaal-democraat, houtsneden gemaakt, die algemeen als opwekkingen in den internationalen strijd werden vertoond.

Niet Crane's overladenheid en wekelijkheid (de laatste kenbaar in zijn weinig naturalistische arbeiderstypen), niet de schablone van zijn idealistisch-gedachte vormen-fraaiïgheden, doch zijn buitengewone vermogen in het doen samengaan van figuur en andere motieven tot een welsprekend en tevens decoratief werkend, afgesloten geheel heeft Hahn heel wat minder polyglotte uitdrukkingswijze ongetwijfeld beïnvloed. Meer dan Steinlens impressionistische, pathetisch werkende kunst, die intusschen geestelijk natuurlijk hem juist sterker zal hebben geïnspireerd. Wellicht hebben ook de gedurfde met vol-zwarte plekken gemodelleerde figuren van Nicholson hem geïnfluenceerd. Doch het vruchtbaarst was zijn bewondering voor den Simplicissimus-teekenaar Th. Th. Heine. Geen wonder, want Heine is in de lijn die Hahn zou gaan volgen, de